

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

Štev. 2.

V Ljubljani, dne 1. februarja 1916.

Leto 46.

Snežci so se nam stopili . . .

Včasi, ko smo bili mladi,
snežce smo lovili,
snežci pa stopili
so se nam v rokah . . .

Včasi, ko smo bili mladi,
pesmice smo peli
radostni, veseli —
srečni tam doma!

Snežci pa so se stopili —
pesmice mladosti
pa nam vse v bridkosti
onemele so.

Aj, doma pač vse drugačni
so nam bili dnevi —
v tujstvu pa le v revli
vsak poteka dan.

Bogumil Gorenjko.

Sreča.

Ko mladost srce ogreva,
mnogo dviga se želja
po bogastvu, po veselju,
po časteh tega svetâ.

In naj vse srce doseže,
kar želelo je nekoč,
vendar do mejnika sreče
željam ni dospeti moč.

Srečen, kdor ne išče sreče
in ne vdaja se željam!
Tiha zadovoljnost polni
mu z veseljem srčni hram . . .

Fr. Ločniškar.

Meflar Francek in njegov brat Peterček.

Fr. Pravda — Jožef Gruden.

III.

onopasku je čaj v istini pomagal. Kašljal je manj in manj ga je tiščalo v prsih. Ponoči je že lahko nekaj ur mirno spal.

Družina je bila tega jako vesela. Zlasti Francek se je radoval, da oče ne bodo umrli. Sedel je ob postelji, vezal metle in očetu zmeraj kaj pripovedoval.

Najrajši je govoril o zdravniku, njegovi gospe in milih mu otrocih. Kar prehvaliti jih ni mogel.

Tudi oče sam je bil od tolike dobrotljivosti ves ginjen. Mati je name-ravala o prvi priliki v mesto, da nese doktorjevim nekaj jajc in se jim spodobno zahvali.

Doktorjevih darov so bili torej vsi izredno veseli. Denar je oče shranil za različne potrebe, suknja je bila kakor narejena za Peterčka, in leseni konj mu je bil tako všeč, da ga ni dal za živega, ki mu ga je nekoč nagajivi sosed ponujal.

Predobro mu je tudi dišal doktorjev dar. Snedel je svoj kos potem pa vprašal, čigavo je še drugo.

Mati mu je rekla, da bodo pustili očetu.

Bil je s tem zadovoljen, dasi bi bil še en košček rad. Očetu na ljubo pa se je premagal. O svoji želji še črhnil ni. Še sam je bil vesel, da bodo imeli oče poboljšek. Ko pa je bil kolač že suh in trd, so mu ga poparili, a on ni rekel, da bi ga rad jedel.

Doktor Hvatal je držal besedo. Prav vsak teden je prišel h Kono-paskovim in vsakpot jim je kaj prinesel. Imel je v mestu mnogo znancev. Izprosil je pri njih marsikaj za bednega čevljarja, pa še sam je dodal, kar je mogel.

Nekoč je privedel s seboj svoje otroke. Bolnika so se nekam ogibali; ali Francka so pa pozdravili kakor starega prijatelja in so mu rekli, naj jim pokaže Peterčka. Bil je zadaj za kočo, pa po blatu in luži je brazdal. Hlače je imel zavihane do kolen, meča oškropljena, noge pa so mu tičale v blatu kakor v škornjih.

Doktorjevi otroci so res mislili, da ima Peterček škornje iz usnja, in se niso malo čudili, ko jim je Francek povedal, da so ti škornji iz blata. Kaj takega svoj živ dan niso slišali. Tudi njih papa je moral videti to znamenito obuvalo, in mami so o tem pripovedovali takoj, ko so prišli domov.

Peterček se je svojih čevljev jako sramoval, prikril si obraz s čepico, in boječe je kukal na mestne goste. Prinesli so mu rogljiček, potresen z makom. Rekel jim je »Bog povrni!« Rad bi se bil umeknil kam v samoto, da bi rogljiček brž snedel, ali otroci ga niso pustili.

Zato ga je pa vteknil pod čepico in ga izpod nje glodal.

Hoteli so mu otroci napraviti še večje veselje: privlekli so iz torbe lepo knjižo in mu jo prijazno podarili.

Tudi knjigo je spravil Peterček pod čepico, a ker potem ni mogel prav do rogljička, da bi otroci ne videli, je lizal z njega mak in sol.

Doktor je opazil dečkovo zadrego; zato mu je knjigo odprl. V njej so bile podobe. Pod vsako je bil napis, kaj podoba predstavlja, in Peterček je moral brati.

Moral je priznati, da šele zloguje.

Temu so se mestni otroci čudili, in še njih mala sestra je z glavo zmajevala. Oni so že vsi gladko brali, in da bi to Peterčku dokazali, so mu brez napake čitali nekaj vrstic naprej.

Nato je moral Peterček sam zlogovati. Pa tudi to mu ni šlo. Zlogoval je: »v-o-l-k = volk, m-o-r-j-e = morje«.

Otroci se mu niso hoteli smejati v obraz, ali drug za drugim je sklonil glavo ter se skrivaj v pest smejal.

Doktor je zlogovanje prekinil. Slutil je, da Peterčka ta neznana družba le moti in bega. Da bi dal dečku pogum, mu je kazal zveri na podobah, pa izpraševal ga, kako se imenuje ta ali ona.

Prva podoba je kazala leva.

Doktor je vprašal: »Katera zver je to?«

Peterček je odgovoril: »To je pes.«

Otroci so si dajali znamenja s prsti.

Na drugi podobi je bil volk.

Doktor ga je izkušal: »Katera zver je pa tole?«

Peterček je odgovoril: »To je pes.«

»In tole?« je zopet vprašal doktor in pokazal medveda.

»To,« se je Peterček brž odrezal, »je tudi pes.«

»Pa tole?«

»To je pesek.«

Pa je bila lisica.

»In tole?«

»To je psiček.«

Pa je bil jazbec.

Doktor ni dalje izkušal Peterčka. Videl je, da ima vse zveri za pse, peske in psičke.

Otroci pa seveda v smeh, ko so to slišali.

Ali gospodu doktorju je palo v glavo, da Peterček ne more poznati tujih zveri, ker jih še nikoli ni videl, ne živih, ne naslikanih. Povedal je to svojim otrokom. Pojasnil jim je, da bi sami tudi ne poznali ne leva, ne volka, ne medveda, ko bi jih ne bili videli v zverinjaku in na slikah, in da bi Peterček izvestno poznal živali, ki jih imajo ljudje v vasi.

Hitro je obrnil doktor nekaj listov in pokazal naslikano kravo. Peterček jo je takoj spoznal, tako tudi konja, ovco, jagnje in kozla, in s tem je rešil svojo čast.

Otroci so se nehali smejati. Peterček je vendar nekaj vedel. Pa sam Francek ga je zagovarjal, rekoč, da nimajo takih podob v šoli.

Doktor je šel z otroki na bližnje polje in ondi izpraševal po različnih vrstah žita.

Tedaj so pa otroci iz mesta slabo zadeli. Čujte, ječmen so imeli za pšenico in oves za rž.

Peterček se ni mogel zdržati smeha. Hihital je tako močno, da se mu je zaletel velik kos rogljička, ki ga je bil ugriznil skrivaj, in hud kašelj ga je posilil.

Pustili so ga domov, da si rogljiček z vodo razmoči; kmalu so tudi oni prišli h Konopaskovim.

Doktor je naročil, kar bi bolniku pomagalo, in je potolažil ubogo ženo, kakor je vedel in znal. Da mož ne bo učakal zime, je naprej vedel. Zato ji ni dajal Bog ve kakšnih upov. Ozdraviti ga ni mogel, ali hotel mu je vsaj bolečine olajšati. Poleg tega se je brigal za njegovo družino, ki si ta čas ni mogla nič zaslužiti, ker so skrbno stregli očetu.

Tudi prosil je zanje, in marsikakšna podpora je prišla iz mesta.

Sosedje v vasi so tudi imeli usmiljenje z njimi. Kmetice so bolniku pošiljale juho. Francek je šel zdaj sem, zdaj tja, pa nikdar se ni vračal s praznimi rokami.

Tudi gospod župnik je prišel h Konopasku pogledat. Skrbel je, da mu ne bi nedostajalo dušne utehe. Ko je bilo potrebno, je prišel z Bogom in mu podelil sv. popotnico.

Vsi so se vdali v voljo božjo. Francek je naprej molil molitve na pamet ali iz knjižice. Hotel mu je krajšati čas. Bolnikova duša pa je hrepenela, združiti se z milim Odrešenikom.

Bližala se je bolniku zadnja ura. Dečka sta bila vsa žalostna. Tudi Peterček je žalostno plakal.

Odsihmal sta nehala iskati dečka v jedi in spanju edino veselje. Peterček je držal dano obljubo, da bo marljiv tudi v šoli, in da ne bode doma matere s slabim obnašanjem nikdar žalil.

Bolnik je molil zanj in za Francka. Blagoslovil ju je, se poslovil od njiju in matere in zatísnil oči.

Njegova duša je zapustila telo in se napotila k Bogu.

Žalosten je bil njegov pogreb. Uboga vdova je žalovala in mala sirotka sta žalostno gledala za očetom v jamo.

O, da sta imela vsaj še mater! Ljubila sta jo zdaj še bolj kakor kdaj poprej.

IV.

Ko sta Francek in Peterček po očetovem pogrebu zopet prišla v šolo, ju je priporočil gospod župnik ostalim učencem kakor siroti, in jim rekel, kako težko in žalostno je, če kdo izgubi starše že v mladosti.

Govoril je tako sočutno, da so vsi jokali.

Najprej je našteval, kakšne dobrote izkazujejo otrokom starši, ko skrbe od rojstva za njih telo in dušo. Oj, tega je bilo mnogo, mnogo!

In opomnil jih je, naj bodo staršem zato hvaležni.

Dejal je: »O, ljubite in ubogajte starše! Izkazujte jim ljubezen ne le

z besedo, ampak tudi z dejanjem. In molite, da bi vam jih Gospod Bog ne vzel. Potem bi jim ne mogli njih dobrot vračati. Učite se pridno, vedite se lepo, da bodo z vami imeli veselje. Pokažite jim, koliko vam je do njih. Takoj danes po šoli začnite. Stisnite se k njim. Poljublajte, božajte in objemajte jih. In potem ne prenehajte nikdar izpolnjevati četrte božje zapovedi, ki pravi: Spoštuj očeta in mater.«

Starši so se čudili, da so bili ta dan otroci do njih tako prijazni in vljudni. Res da so jim poljubljali roko po šoli vsakpot, ali danes so bili še mnogo bolj prijazni. Ta učenček je sel očetu v naročje in mu pravil, da mu dobri ata ne sme umreti. Drugi je obetal, da bo svojega očeta ubogal do smrti. In tretji je prosil, naj bi mu starši odkazali delo, da ga opravi namesto njih.

Matere se niso mogle ubraniti poljubov svojih otrok. Njih »kebrčki« so se jim obešali na vrat in jih iskreno objemali. Vmes so se jim pa sladkali, lepo govorili in dokazovali, kako jih imajo radi.

Zvečer so za starše molili kakor ponavadi. Dostavili so molitev, da bi jih Bog ohranil, jim podelil zdravje, srečo in obilico drugih dobrih reči.

Sebi so pa prosili darov Sv. Duha in pomoči božje, ker so hoteli biti pridni in hvaležni otroci. Konopaskova pa nista mogla očetu nobene hvaležnosti več izkazati. Oba sta jokala. Mati je prisledla k njima pa ju vprašala, zakaj sta tako žalostna.

Pa sta povedala, da jim je gospod župnik naštel vse dobrote, ki jih imajo od staršev.

Francek je rekel: »Morda sem očeta kdaj razžalil in zdaj več ne morem popraviti.«

Peterček je ihtel, ker je očeta res večkrat žalil.

»Zlata otroka,« je izpregovorila mati, »žal vama je, oče so vama to odpustili. Prizadevajta si, da bosta poštena. Revna žena sem. Ko bi vaju dala v službo, bi se preživila sama. Ali tega ne bom naredila. Delati hočem za vaju, da bosta lahko hodila v šolo. Prizadevajta si, porabita dragi čas in zbirajta zaklade, ki ne minejo. Drugega vama tako ne bom zapustila, ko pojdem za očetom.«

Toliko da se nista začela dečka za mater puliti. Eden jo je držal za desnico, drugi pa za levico. Poljubljala sta jo in ji dajala sladka imena.

Pa pomagala ji bosta pri delu, ko bosta prišla iz šole. Francek hoče izvrševati svoje staro rokodelstvo, Peterček bo pa delal ž njim vred metle in metlice. Takoj naslednjega dne bo vstal navsezgodaj in šel ž njim vred v gozd po veje.

Bivši lenuh se je sicer težko ločil od postelje, pa kakor hitro je preudaril, kaj je včeraj sklenil, je z urnimi nogami skočil na tla. Dobra volja je premagala zaspanost. Hitro se je oblekel, pošteno umil, pobožno molil. Dasi je bil vajen najesti se, preden je šel z doma, vendar se ta dan ni zmenil, da bi kaj jedel. Koračil je po rosi, rezal šibe in jih vlačil iz gozda. Šele ko je prišel domov, si je potolažil lakoto.

Prišla sta s Frančkom še pravočasno v cerkev. Bila sta pri sv. maši. Po službi božji sta v šoli pazljivo poslušala in v vsem učenju napredovala.

Mati je bila pri delu. Francek je kuhal; to je namreč znal. Peterček je pospravljaj, pometal in pomival. Prinašal je vode, pa krompir je lupil. Opoldne so se nasitili s kruhom. Zvečer so pa imeli krompirjevo juho in včasih so si pripravili tudi kakšno drugo jed.

Nekoč je bil tudi Peterček za kuharja, ali slabo jo je izpeljal. Mati mu je dala, česar je bilo treba, in mu povedala, kako ima ravnati. Pa si ni dobro zapomnil: del je vse naenkrat v lonec ter solil in belil, mešal in obračal, da mu je kar padalo iz piskra v oglje. Sicer je nekaj pobiral iz žarjavice in pomagal tisti stvari nazaj v pisker, ali obenem so mu noter padale iveri in seveda pepel tudi. Ker je zapalil velik ogenj, se mu je na eni strani prišmodilo. Bezal je s kuhalnico, da bi tisto reč razdelil. Imel je v piskru: en sam cmok. Ali ker je bil ta grdi cmok vedno trši, je Peterček prilil vode. Del je še na ogenj in iznova kuhal.

Že so ga začele boleti noge. Zlezel je na ognjišče, sel na deščico, pa se je potil, da je bil ves moker. Obraz mu je bil sajast, pod nosom so se mu vlekli črni brki, po čelu in po licu pa je bilo vse polno pičic in peg.

V piskru je pa grčalo in brbljalo. Stopala je tista reč h kraju; a v strahu, da bi mu ne ušla, jo je Peterček s polencem tlačil in suval nazaj.

Ni zmožgel cmoka, in že je natezal meh, to je, na jok mu je šlo, ko je prišla mati.

Konopaskovka ni vedela, ali bi se smejala ali jezila. Tudi Francek je prišel. Sedli so za mizo. Obrnili so pisker v skledo, pa gledali, kakšno bo neki tisto kosilo. Nihče ni spoznal, ali je kaša, ali krompirjeva juha ali kaj.

Počakali so, da se je pohladilo, ter pokusili. Žal, ni se dalo jesti. Sam Peterček je priznal, da je jed zanič.

Kaj pa zdaj?

Mati je naglo pristavila krompir. Ta je seveda vsem bolj dišal kakor Peterčkova godlja. Tisto godljo je pa dobil njih pujssek, ki ni mogel umeti, zakaj so ga tako pogostili.

Potem je bil Peterček že modrejši. Najbolje je znal kuhati krompir. Pazil je, da ga je o pravem času odstavil. Pa ni bil ne trd, ne premehak. Tudi drugega dela se je lotil z uspehom. Pomažal je zdaj tukaj, zdaj tam, a nikdar ni postopal.

Prvi metlici, ki sta ji z bratcem naredila, sta nesla mlada Konoška gospodu doktorju v mesto. Dejala sta, naj jima kar nič ne plačuje, češ: »Hvaležna bi se rada izkazala za vašo ljubezen do naju in do očeta.«

To je bilo vsekakor bore plačilo, ali doktor ga je prijazno sprejel. Da jim je oče umrl, je vedel; saj je rajniku sam napisal mrtvaški list. A ni nehal brigati se za siroti. Zlasti za to se je brigal, da bi se kaj naučila. Posojal jima je knjige. Izpraševal ju je, kaj že znata. Pa opominjal ju je k marljivosti.

Ko sta mu kmalu zopet prinesla metlic, jih ni maral zastonj, ampak jima jih je plačal kakor drugače kupci v mestu.

Ponošeno obleko svojih otrok je daroval njima. Vselej je bil vesel, kadarkoli je slišal, da sta dečka pridna in da se odlikujeta v modrosti in v plemenitem vedenju.

In v resnici se jima je moralo priznati, da napredujeta v dobrem. Francek je bil prvi v šoli. Vedel se je resno. Hrepenel ni po šalah in burkah. Imel je v glavi druge skrbi. Gospod župnik in učitelji so bili z njim zadovoljni in so ga postavili za zglednika celi šoli.

Kadar ni vedel noben drug učenec odgovora, je rekel gospod učitelj: »Konopasek, pa nam ti povej!«

Konopasek je vstal, pa se odrezal jasno in glasno.

Užival je zavoljo tega Konopasek veliko čast. Da zna delati metlice in da trži ž njimi, je bilo znano. Vsi so občudovali njegovo izkušnost in moč. Pa so ga čislali tudi zaradi te lastnosti. Sodili so o njem, da se ne more njim prištevati, ampak odraslim in pametnim ljudem.

Sam brat Peterček ga je imel za strašno brihtnega. Pravil je svojim součencem, da si prinaša iz mesta knjig in jih prebira kar ponoči. On sam se je tudi potrudil, kar se je dalo. Bral je že lepo. Gospodu učitelju je ugajal v vsem. Nikdar ni bil kaznovan. A tako resen učenec ni bil kakor Francek.

Njiju ljubezen do matere ni omahovala. Hotela sta jo preživiti sama, ko bosta večja.

Tako sta pravila: »Midva bova delala, mati bodo pa lepo doma sedeli, nam kuhali pa molili.«

Bog je pa sklenil drugače. Poslal je nad družinico novo nesrečo. Bržkone je imel otroka rad. Zakaj koogar Bog ljubi, temu pošilja križev.

(Dalje.)

V gozdu.

Prazni, žalostni so gozdi.
Ptičke so jih zapustile,
pod odejo snežno cvetke
žalostno so posahnile.

Hodim po samotnem gozdu
in spominjam se na čase,
ko tu rožice sem trgal
in posnemal ptičkov glase.

Odcvetele cvetke zame,
utihnil ptičkov glasi
in nad moje so življenje
težki se zgrnili časi . . .

Stepin.

Na žabe!

Jože Plot.

(Dalje.)

Prav blizu rupe, kakih deset korakov vstran za grmovjem stoji kajža Boštjanove Majle. Žena je dninarica in je čez dan večinoma zdoma. Tisti dan, ko sta imela naša dva paglavca lov v Stoniku, je bila privlekla Majla staro, pajčevinasto mentrgo k rupi. Očistila jo je pajčevin in jo namočila v vodi. Potem jo je pa pustila na obrežju, kjer se je solnčila in sušila ves dan. Popoldne je šla k Bednarjevim obirat repo. —

In kdo naj bi iztuhtal kako pametno, če ne Tončetova glavica!

»Tako ne bo šlo,« je ponovil. »Žabe so se najbrž skrile na sredo rupe. Ne doseževa jih.«

Potem je pa z važnim, veselim glasom razložil tovarišu svoj načrt.

»Viž, barko bi rabila, čoln, kakor ga imajo ribiči na morju. — — No, in tista-le mentrga. . . Kaj praviš?«

»Ju, ju, saj res!« je zaukal debeli Janezek. »Oh, barčica!«

Mlada navihanca sta odložila trnke in urno skočila na obrežno trato. Zavihala sta si hlačnice do kolen in privlekla mentrgo v rupo. Prostorno, široko korito se je lepo obdržalo vrhu vode. Prvi je stopil na »barko« mali Janezek. Prednji del krušnice je obtičal v blatu, zadnji se je pa prijetno zibal na razburkani vodi. Janezku je to ujčkanje neskončno dobro delo, in skoro samaposebi mu je privrela na dan vesela pesem:

»Barčica po morju plava. . .«

Tonče je še prinesel žabolovske inštrumente in potrebščine, potem je pa tudi sam zlezal na »barko«. Vsled njegove nerodnosti je pa korito pri njegovem vstopu močno zapljusnilo po vodi, in Janezek se je že prestrašeno zgani in obupno zaklical:

»Tonče!«

A ni bilo hudega; čoln je bil kmalu zopet v ravnotežju.

»No, ti si za morje, strahopetec!« mu je po prestani nevarnosti junaško pozabavljal tovariš. »Vsakega valčka se zbojiš.«

»Nič se ne bojim,« se je spet ojunčil Janezek in v dokaz veselo zaukal s svojim močnim, tenkim glasom.

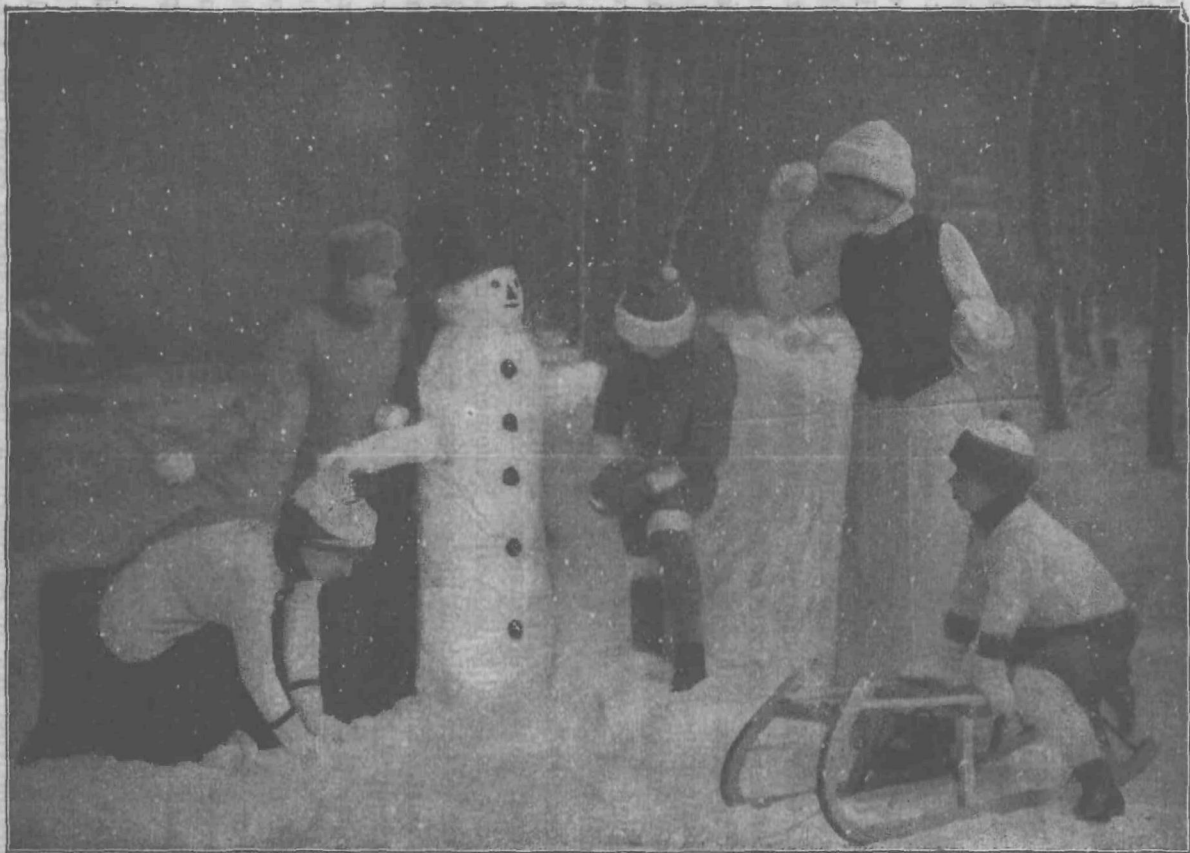
Oba brodarja sta bila naenkrat silno zadovoljna.

»Hej, mornar! Alo, veslo v roke!« je zaukazal Tonče. »Čas je, da odrinemo na delo. Vidiš, k tistemu štoru se popeljeva. Tam zadaj so žabe; same žabe morajo bití, tako ti rečem.«

Janezek je pokorno sledil njegovemu ukazu in pogledal na odkazani mu cilj.

»Tako, gospod kapitán!« je rekel resno in važno. Slišal je večkrat, kako je bil odgovarjal s temi besedami svojemu gospodarju Črnov Jaka, ki je bil prišel iz Amerike. Potem je Janezek urno vzel svojo lovsko palico, zasadil njen debelejši konec na obrežno kamenje in se z vsemi močmi oprl nanjo. A krušno korito je le tičalo v blatu ter se ni genilo.

Kajne, letos že pogrešate take zimske zabave?

»Ah, saj vidim, da si zanič!« se je vznevoljil Tonče in hotel stopiti na Janezkovo mesto. A Janezek ga je samozavestno odrinil.

»Pusti! Bomo videli, če gre ali ne!«

Podvojil je svoje moči in se z vso silo svojega malega, debelega telesca uprl ob močno, suho prekljo. Takrat — resk! Droč je izpodrsnil na polzskem kamnu in se prelomil čez sredo. Groza! Sunkoma je zdrsnila barka z blata in zajela s prednjim koncem umazano vodo. S prestrašenim krikom je omahnil Janezek v lužo. Tonče je bil že takoj ob prvem sunku skočil v obrežno blato.

»Ojoj! Ti Bog pomagaj!« je zavpila takrat od kajže sèm Boštjanova Majla. »Fanta, kaj pa delata?« je viknila vsa iz sebe in letela na kraj nezgode, v desnici dvignjeno motiko.

A fanta ji nista mogla odgovoriti na njeno prestrašeno vprašanje, ker se še sama nista mogla povsem zavedeti, pri čem da sta. Tonče je čepel do kolen zarit v blatu, Janezek se je pa krčevito oprijemal gušajoče se barke in moel iz vode samo roke in blatno glavo.

»O te mrcine!« ju je pozdravila skrbipolna Majla, ko je prihitela blizu. Tonče se je prvi zavedel položaja.

»Saj ni nič, teta!« je zajecal, se izkobacal iz blata in jo mislil ubrati mimo hude žene. A koščena roka ga je zgrabila za kamižolec.

»Paglavci ti, tukaj počakaj!« je zakričala Majla, stopila z bosimi nogami v vodo in pomolila Janezku motiko. »Janezek, motike se primi, trdo se primi!«

Tonče se je sesedel na mestu in s strahom je gledal na Janezka. Janezek je že gágal v umazani luži, z eno roko je krilil obupno po zraku, z drugo se je pa držal še za korito. Venomer je zapiral oči vsled mokrote, ki mu je curljala in silila od las po obrazu, pa je grgral, a besede ni bilo iz njegovih ust. Zadnji čas je bil — dušilo ga je. Ko ga je dosegla Majla z motiko, je izpustil krušnico in se oprijel motike krčevito kakor utopljenec rešilnega pasu. Majla je z vsem naporom vlekla držaj, Janezek je pa z zaprtimi očmi kobacal po udirajočem se vodnem blatu.

»Hvala Bogu!« je nehoté globoko vzdihnil Tonče, ko je bil Janezek pri kraju. Res je bil ves blaten in moker po vsem životu, z obleke mu je kar curljalo. Majla ga je držala za srajco in kamižolec in ga vlekla, napol pa nesla na suho. Ko rešenec ni več čutil vode pod nogami, je obstal, razprl oči in se stresel od mraza in mokrote.

»O ti pokora bčžja! Fanta, kaj sta pa vendar delala?« je izpraševala, stokala in tožila stara Majla.

Tonče je še zmerom kakor pribit ždel na obrežni ruši in se pogrezal v svojo grešno vest. Nič ni odgovoril. A Janezek je široko razprl oči, kakor da se hoče dobro zavedeti, pogledal je Tončeta ter Majlo in povedal z grgrajočim, skrušenim glasom:

»Žabe, veste, žabe...«

Več ni mogel povedati. Streslo ga je vnovič po životu in klecnil je oslavljen na tla. Majla ga je dvignila s svojo koščeno roko, z drugo roko

je pa prišla Tončeta in tako obtovorjena je stopicala in ju je vlekla proti svoji kajži.

»Oj ti paglavca!« je rentočila medpotoma. »Zdaj sta iztaknila žabe. Boga zahvalita, da vama je poslal mene na pomoč! Sicer bi spala danes pri žabah, Janezek, razumeš, pri žabah bi spala v rupi... Čakajta, nepridiprava žabarska! To pravim, Boga še zahvalita, zanikarneža poniglavala!« —

Zgodilo se je tako, kakor pravijo ljudje: Vsako veselje ima en žalosten konec. Jojmene, in ta reč je imela klavrn, hudo klavrn konec! Ko je Boštjanova Majla odvzela Janezku premočeno obleko in ga zavila v gorko koštrunovo plahto, je še enkrat oba prav temeljito oštela, potem pa napodila Tončeta iskat ovce. Sama si je pa optala ogromni koš — s skoro nezavestnim Janezkom v njem.

»Sicer mi še umre,« je resno presodila in nesla požrtvovalno težko breme po klancu v vas.

Kaj se je še potem zgodilo, to si lahko vsak sam prav živo predoči. Tako hudega dne še nista prestala v življenju — ne Janezek, ne Tonče. Doma je bilo šele pravo gorje! Na Tončeta so letele batine kakor toča ob hudi uri. In ko so domači sedli za mizo večerjat, je moral sedeti poleg njih in gledati, kako so drugi srebali sladko mlečno kašo. Sam pa ni dobil nič večerje. Ubogemu Janezku je bilo seveda ta večer nekoliko prizaneseno. Večerjal pa tudi on ni nič — saj je imel še poln želodec mlake.

»Škoda, Janezek, da nisi prinesel žab, da bi ti jih ocvrli!« se je izkušala pošaliti dekla. »V tvojem želodcu bi gotovo spet precej oživele, ko je zdaj v njem toliko luže...«

Hudo pokoro je moral delati Janezek za svoje grehe. Cel večer je pljuval vodo in moral poslušati grenke pridiže in grozeče obljube svojih domačih. Ko je drugi dan nekoliko ozdravel, so tudi njemu prisodili oče par gorkih.

A še nekaj važnega moram omeniti. Važno, ker je usodepolno povišalo jezo in obenem tudi udarce, ki so padali na račun stoniških žabovlovcev. Lončar, tisti hudi mož z dolgimi, strašnimi brki, je takoj drugi dan spoznal, da so bile ovce v njegovi detelji. In Majla mu je povedala, kdo je tam včeraj pasel. Tako je bil nov ogenj v strehi! Ubogi Tonče, ubogi Janezek! Cel teden zatem sta še dobivala plačilo na račun stoniških žab, kakor so posmehljivo pripominjali domači.

Gospod Fortunat s svojo družino se je preselil sredi septembra iz naše vasi v bližnji trg. Rekel je pri odhodu, da pride spomladi spet pogledat naše rupe. Zatrnil je, da bo takrat šele pravo življenje. Spomladi ob toplih večerih je urhov po lužah kot kobilic po travnikih. Takrat — je obljubil — pride loviti vsak večer in bo nosil kar v žakljih urhe domov... Račoveden sem, kako se bosta kaj takrat obnašala Janezek in Tonče.

(Dalje sledi.)

Zabavni dogodki iz minulosti.

Po raznih virih nabral Gnjevoš.

3. Varčnost se ne obnese vedno.

Ruski car Aleksander I. je imel posebno rad kneza Petra Volkonskega. Ta si je v carjevi navzočnosti smel dovoliti marsikaj, za kar bi vsak drug dvorjanik izgubil carjevo naklonjenost.

Nekoč mu je dejal Aleksander:

»Peter! Nekemu dobremu prijatelju bi rad podaril prav dragoceno palico. Imam dragocen briljant, ki je izredno velik. Te ga bi rad dal vdlati vrhu palice. Opravi ti to stvar pri zlatarju!«

Volkonski odvrne:

»Veličanstvo! Ali ni škoda take dragocenosti za tako darilo? Ali pojmite, koliko je vreden ta briljant?«

»Kaj ne bi vedel tega,« meni Aleksander. »Toda pomisli, Peter, da nameravam pokloniti ta dar svojemu najboljšemu in najzvestejšemu prijatelju, za takega ni nobena reč predragocena. Kar naroči zlatarju, naj vdela v kljuko palice vsepolno demantov, a na koncu v sredi ta briljant! Kajti jaz hočem, da dobi moj prijatelj res dragoceno darilo.«

Volkonski se je še vedno upiral carjevi želji. Kajti briljant se mu je zdel predragocen.

»No, pa ukaži zlatarju, da naredi palico brez tega briljanta,« se je končno vdal car.

Za to je bil Volkonski takoj pripravljen.

Naročil je pri zlatarju zlato kljuko in je ukazal, vdlati vanjo briljante, a manjše vrednosti. Palica je bila pa še kljub temu mnogo vredna. V primeri z ono, kakršno je želel Aleksander, pa seveda ni bila več dragocena.

Ko je slednjič Volkonski prinesel carju izgotovljeno palico, ga je ta nagovoril:

»Tako, ljubi Peter! To palico sem namenil zate in ti jo sedaj darujem.«

In mu je podal darilo.

Volkonski se je v zadregi zahvalil carju. Aleksander pa in vsi dvorjaniki so se smejali knezu, ki ga je varčnost spravila ob veliko dragocenost.

4. Kraljeva ponižnost.

Ko je postal Friderik Viljem III. pruski kralj, mu je hotel njegov služabnik odpreti obe polovici vrat, medtem ko mu je doslej odpiral vedno samo eno. Kralj se je nasmehnil:

»Kaj sem se res v tem kratkem času tako zelo zredil, da ne zado- stuje več polovica vrat?«

In pri obedu so mu ob isti priliki prinesli vse bolj razkošno in v večjih posodah kot sicer. A kralj jih je zavrnil:

»Zdi se mi, da nimam od tistega časa, kar sem zasedel kraljevski prestol, prav nič boljšega teka in nič večjega želodca kot sicer.«

5. Dober nauk.

Konjar kitajskega cesarja je nekoč tako slabo ravnal s cesarjevim konjem, da je živinče poginilo.

Vsled tega se je cesar silno raztogotil in bi bil nemarnega konjarja zabodel, da ni tega preprečil neki mandarin (višji uradnik).

»Veličanstvo! Ta človek niti ne sluti, kako zelo se je pregrešil,« je dejal.

»Dobro. Pa mu vsaj ti razloži to,« se je potolažil cesar.

In mandarin je začel:

»Poslušaj, grdobna, koliko prestopkov si zagrešil: Prvič si kriv, da je poginil cesarjev najljubši konj. Drugič bi bil kmalu zakrivil, da bi te bil vladar v svoji jezi zabodel, in končno si še vzrok, da bi se bil cesar ponižal pred vsem ljudstvom s tem, ker bi bil umoril človeka zavoljo konja.«

Cesar je razumel nauk.

»Reci mu, naj odide! To pot ga pomilostim,« je dejal cesar mandarinu in je osramočen odšel.

O Starem gradu.

Blizu Novega mesta stoji na višini Stari grad. Od obeh strani ga pozdravljajo vinske gorice, a on zre zamišljeno proti Krki nalik starčku, ki premišlja o davnih dneh. Pod njim žubori starograjski potok in drvi urno svoje valčke majki Krki v naročje. O Starem gradu vedo starejši ljudje mnogo povedati. Takole v jesenskih in zimskih večerih, ko so dnevi že kratki, sedejo domači h kupu koruze in ličkajo ali ružijo. Tudi sosedovi dojdejo pomagat, da je krajši čas. Oče starček zlezejo z zapečka, roke se jim tresejo, a pomagali bodo vendarle, nekaj že odležejo. Otroci so brž pri njih: »Oče, nocoj nam boste povedali kaj o Starem gradu.« — »Oj otročaji, ničesar ne zapomnite, saj sem že povedal, lani sem vam povedal, ko smo koruzo ličkali!« — »Ali, očka, to je že dolgo od takrat, povejte nam še enkrat!«

Ded vedo, da ne bodo imeli prej miru, da povedo spet in spet, kar so slišali sami praviti nekdanj, ko so bili še tako majhni, kakor so sedaj njih vnučki in vnučice.

V naše kraje je prišel v davnih časih velikan. Nihče ni vedel, kdo je in odkod. Ljudje sami so ga nazivali Samsona. To pa zato, ker je bil velik in močan kakor sam svetopisemski Samson. Prebivati ni mogel nikjer, ker je bilo zanj vse premajhno. Kadar je legel na posteljo, ga je polovico viselo z nje. Nekoč je prišel v kmetiško hišo. Ni se pa sklonil, pa je zadel z glavo v strop s tako silo, da bi bilo kmalu po njem.

Sklenil je, da sezida tu v bližini poslopje, ki bo zanj dosti veliko in prostorno. Zbral si je prostor, kjer stoji danes Stari grad.

Najprej je nalomil kamenja. V bližnji vasi Češnjicah je lomil kar cele skale in jih je metal na izbrani prostor s tako lahkoto, kakor vrže otrok kamenček.

Da bi bil zid trdnejši, je nanosil za malto iz morja morske vode. Ko je imel vse pripravljeno, je začel zidati. Zidal je tako hitro, da je kaj kmalu dozidal ogromno poslopje. Pravijo, da stoji ta zid še danes.

Velikan je potem sameval v mogočni graščini. Nekoč pa je zgínil. Nihče ni vedel, kam. V spomin na orjaškega moža so pa naslikali pri vходу na grajsko steno velikana, ki drži veliko skalo v roki.

Pod gradom leži širono grajsko polje. Na polju je dolga in široka njiva, ki ji pravijo njiva »Na krivici«. Zakaj se ta njiva tako imenuje, o tem so tudi pripovedovali moj ded.

Graščak, lastnik Starega gradu, je bil neusmiljen človek. Kmete, ki so mu morali delati tlako, je mučil kakor živino. Nekoč jih je vpregel v plug in zapodil na to njivo orat. Grajski gospe so se zasmilili ubogi kmetje, pa je zato lepo prosila moža, naj nikar ne trpinči ubogih ljudi, ker se jim godi krivica. Graščak je slušal svojo ženo, izpustil je kmete in od takrat jih ni več vpregal. Ljudje so pa dali tej njivi ime »Na krivici«, in to ime ima še danes.

Tod skozi so prišli nekoč Turki. S seboj so prinesli veliko dragocenega plena, ki so ga med potom naplenili. Imeli so baje celo zlato tele. Ko so zagledali Stari grad, so zaželeli dobiti še njegovo imetje. Zato so grad obkolili in oblegali. Vse dragocenosti, med temi tudi zlato tele, so pa zakopali, da bi jim med bojem kdo česa ne izmaknil.

Grad je branilo debelo in močno zidovje. Za zidom je pa odbijala napade močna grajska posadka. Na vso moč so se Turki trudili, da bi premagali grad, a ni se jim posrečilo. Obupali so že skoro, da bi ga mogli osvojiti. Slednjíc so se pa vendarle zagnali še enkrat z vso silo nanj, a izkupili so jo pošteno. Komaj so splezali na zid, že so padali pod meči in sekirami, kakor bilke pod koso. Več kakor polovico je bilo pobitih in ranjenih. Oni pa, ki so še ostali, so se pognali v beg.

V silni zmedí so pa Turki pozabili na zaklad, ki so ga bili zakopali. Ostal je v zemlji pod gradom. Marsikdo ga je že trudoma iskal, ali zastonj. Pravijo pa, da Turki še niso pozabili nanj, in kadar pridejo tod mimo, ga bodo izkopali in vzeli s seboj. Grad pa bodo razdejali tako, da ne bo ostal kamen na kamenu.

Ludovik Koželj.

DEKLAMOVANKE.

2. Tri snežinke priletele . . .

Tri snežinke priletele
so na okence,
tri snežinke so se vsele
tam na okence
bolne naše Tinice.

Prva rekla je snežinka:
»Oj sirota, ljuba Tinka!
Jaz od majke sem pozdrav,
jaz sem majke žalostinka,
ki želi te k sebi v raj.«

Druga je snežinka rekla:
»Jaz sem božje Mamke dekla,
ki me k tebi je poslala,
da prinesem ti pozdrav,
vroč pozdrav z nebá višav.«

Tretja rekla je snežinka:
»Draga moja, bolna Tinka,

kaj je blede tvoje lice,
kje so tvojih lic cvetice?!
Pa naj ti oko ne plaka
po minljivih cvetkah teh!
Majka tvoja nate čaka,
Majka božja nate čaka;
nate čakata obe.
Oj, obriši si solze!«

Solnčece pa prisvetilo
je na okence
bolne Tinice.

A poslančice-snežinke
so se zasolzile
tam na oknu Tinice . . .
Tinka nasmehljala se,
v večni sen zaspala je . . .

Bogumil Gorenjko.

Zakaj?

5. Zakaj so mnogi zelo razmišljeni pri molitvi? Vzrokov je več; najnavadnejši vzrok je pa gotovo — lenoba. Zato so tako površni in razmišljeni, ker se resno ne trudijo za razlago, da bi prav razumeli vsebino molitve; ker se ne potrudijo, da bi že pred molitvijo zbrali svoje misli in »se postavili v pričujočnost božjo«; ker si ne prizadevajo, da bi med molitvijo odločno odganjali tuje misli ter na molitev obračali vso svojo pozornost. Tudi to je lenobna vnemarnost, ker ne prosijo Boga za dar pobožnosti.

6. Zakaj nekatere živali prespe zimski čas? Zato, ker take živali žive večinoma ob rastlinah in žuželkah ter so tako organizirane, da bi ne mogle potovati v gorkejša kraja, kjer bi si poiskale potrebne hrane. To zimsko spanje pa je neka otpnelost, da le pomalem in počasi dihajo ter porabijo tako le malo ogljika, nabranega v masti jesenske debelosti, in jim zadostuje za vso zimo.

7. Zakaj si poiščejo te živali podzemeljske globine za zimsko spanje? Zato, ker bi jih hipoma nastala izprememba temperature umorila. Izkušnja je namreč pokazala, da je hitra izprememba toplote, na gorko ali na mrzlo, zanje pogubna, ako jih zadene v zimskem spanju. To pa je znano,

da se v globočini zemlje ne izpreminja dnevna temperatura, zelo globoko (pri nas 23 m) pa tudi letna ne. In tako so obvarovane pogina.

Modrost v pregovorih, domačih in tujih.

Govoriti.

Reki: Govori, kakor bi rožice sadil.

Ta zna govoriti kakor knjiga. — Govori, kakor bi imel napisano.

Govori kakor doktor (profesor, prerok).

Govori, kakor bi med lizal. (*Stadko.*)

Govori, kakor mu je pri srcu.

Ne govori iz praznega soda. (*Je utemeljeno, kar pove.*)

Govori, kakor mu je kljun zrastel.

Govori po svojem razumu.

Govori, kakor bi iz rokava stresal. (*Lahkotno.*)

Govori, kakor raz konja. (*Ostro, brzo.*)

Govori na vsa usta. (*Odkrito.*)

Govori, kakor bi konce grizel.

Govori, kakor bi otrobe vezal.

Govori, kar mu pride na jezik (kar mu prinese slina na jezik).

Govori tako, kakor bi imel vrelo kašo v ustih. (*Nerazumljivo.*)

Govori, kakor veter piha.

Govori bolje nego mutec.
Govori kakor mož brez glave.
Govori kakor vsi norci.
Govori, da psi in mačke beže.
Govori kot Salomon, le ne tako modro.
Govori poleg pota. (*Zastonj, ali: o drugi*

reči.) Govori o tem kot slepec o barvah (kot gluhec o godbi).

Jaz govorim o česnu in ti odgovarjaš o čebuli.

Govoriti in storiti ni pri njem iste barve.
Veliko govori, a malo pove.
Drugače govori, drugače misli.
Zdaj govori tako, zdaj tako.

Govorjenje.

Iz govorjenja se spozna življenje.

Govorjenje je zrcalo vesti (srca).

Modro govorjenje izpričuje moža.

Po govorjenju se spozna norec, kot osel po ušesih.

Nespametnemu (praznemu) govorjenju gluha ušesa!

Jutranje in večerno govorjenje si ni enak.

Z govorjenjem se marsikaj zakrije, z molčanjem marsikaj razodene.

Lepo govorjenje jezika ne polomi.

Od mnogega govorjenja glava boli.

Prisladko govorjenje je sumljivo.

Rek: Njegovo govorjenje ne gre domov. (*Veliko blebeče.*)

Gozd.

Kakor kričiš v gozd, tako se ti odziva iz gozda.

Tudi v najlepšem gozdu se dobi krevljast les.

Gozd je boljši ko eno samo drevo. (*Velja onemu, ki se rad peča z mnogimi rečmi.*)

V vsakem gozdu ni jelk.

V vsakem gozdu ni medvedov.

Kdor se boji vsakega grma, ne pride nikoli v gozd.

Ko gozd gori, beže kače. (*Če preti velika nevarnost, upade pogum.*)

Lakota še volka iz gozda prežene.

Gozd nima dreves. (*Če kdo očitno laže.*)

V gozdu dvakrat dežuje. (*V drugič dežuje, ko kaplja z dreves.*)

Reki: Gre v gozd brez sekire. (*Če hoče kaj doseči brez potrebnih priprav.*)

V gozdu išče dreves.

Zažgati svoj lastni gozd.

Grablje.

Vsi so grablje, a vile nobeden. (*Ljudje rajši prejemo nego dajejo.*)

Ki ima grablje, treba, da ima i vile. (*Kdor ima mnogo, naj tudi rad daje.*)

Vsake grablje k sebi grabijo.

Z grabljami noter, z vilami vun. (*Imamo dohodke, pa tudi stroške.*)

Grablje in vile niso enako mile. (*Med lakomnostjo in radodarnostjo je velik razloček.*)

Grablje vsakemu zobe kažejo. (*Grabžeji so radi nevljudni in trdosrčni.*)

Reki: Imajo tudi vile, ne le grabelji.

Ima grablje, vil pa ne. (*Je velik stiskač.*)

Tudi ta mi pride še pod grablje.

Za njegovimi grabljami nimajo drugi kaj pobirati.

Kratkočasnice.

»Zakaj vojaki, ki so pri bandi, ne nosijo puške? Ali veš?« — »Ne!« — »Ti si pravi! Ali ne veš, da se z orožjem ne sme igrati?«

Sodnik reče dekletu, ki prosi pomiloščenja: »Vaše prošnje nič ne pomagajo. Saj vas ne obsodim jaz, ampak paragraf.« — Dekle (jokaje): »Drug na drugega se izgovarjajo. Kje pa stanuje ta gospod, da ga grem prositi?«

Zgodnji filozof. Učitelj: »Zdaj razumete, otroci, v cem se loči človek od živali. Človek ima samozavest, to se pravi, on ve, da je človek, žival pa se ne zaveda, da je žival. Kaj torej sledi iz tega, Tomažek?« — Tomažek: »Iz tega sledi, da ko bi žival vedela, da je žival, bi bila človek.«

Rešitev rebusa v št. 1.

Novo leto voščiti je naša navada.

Prav so rešili: Držečnik Maksimilijan, učenec IV. razr. v Ribnici na Pohorju; Jug Zefka in Svagan Francka, učenki III. r. v Studenicah; Klemenčič Jozefa, Kunčič Jozefa, Herzog Elica, Slekovec Matilda, Domajnko Terezija in Križan Terezija, učenke VI. razr. 2. oddelka, pri Sv. Križu na Murškem polju; Bischof Mimica, učenka III. razr. v Lichtenturnskem zavodu v Ljubljani; Bohanec Franc, Javševac Ludov., Skuhala Jakob in Štraki Alojz, učenci IV. razr. pri Sv. Križu blizu Ljutomera; Ličan Marica, Prosen Marica, Gržina Verica, Kregar Marica, Brinšek Vlasta, Vodnik Nada, učenke pri č. šolskih sestrah v Trnovem; Rakovec Slavko, učenec IV. razr. c. kr. vadnice v Ljubljani; Rihar Iva v Cerkljah.

Odgovor na šaljivo vprašanje v št. 1.

Povsod, ker jim med tajanjem ne odpade rep.

Prav so odgovorili: Šeško Ivan, posestnikov sin, Brdo pri Planini; Bohanec Fr., Javševac Ludovik, Skuhala Jakob in Štraki Alojz, učenci VI. razreda pri Sv. Križu blizu Ljutomera; Dolar Lidunka in Leskovar Ana, učenki pri č. šolskih sestrah v Mariboru.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5*20 K, za pol leta 2*60 K. — Uredništvo in upravnništvo Pred škofijo št. 9 v Ljubljani.